

HÂRİS HUBRİS İKARUS

Siyasî Manipölasyon,
İktidar Hırsı ve
Tiranlık Rejimlerinin Anatomisi

[instagram.com/serbest.kitaplar](https://www.instagram.com/serbest.kitaplar)

x.com/SerbestKitaplar

serbestkitaplar.bsky.social

facebook.com/SerbestKitaplar

pinterest.com/SerbestKitaplar

[goodreads.com](https://www.goodreads.com)

COŞKUN CAN AKTAN

Coşkun Can Aktan

Hâris, Hubris, İkarus

*Siyasî Manipülasyon, İktidar Hırsı ve
Tiranlık Rejimlerinin Anatomisi*

Serbest Kitaplar: 49
ISBN 13: 978-625-98070-1-0
1. Baskı: Temmuz 2025

Copyright © 2025, Serbest Kitaplar

Kapak Tasarımı: Gökhan Yücesan
Sayfa Tasarımı: Serbest Kitaplar

Baskı: Uzunist Dijital Matbaa A.Ş.
(Sertifika No: 68922)

COŞKUN CAN AKTAN

Coşkun Can Aktan, 1987 yılından bu yana Kamu Tercihi (Public Choice) adı verilen bir disiplinler-arası araştırma alanı içerisinde çalışmalarını sürdürmektedir. Bu kitabın yazarı 1987-1989 ve 1995-1996 yılları arasında ABD'de Kamu Tercihi Araştırma Merkezi'nde (Center for Study of Public Choice) misafir araştırmacı olarak çalışmalar yapmıştır.

Coşkun Can Aktan, Kamu Tercihi'nin yanısıra ağırlıklı olarak Hukuk ve İktisat; Kurallar ve Kurumlar; Anayasal Politik İktisat alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	15
1. MUTLAK GÜÇ VE YOZLAŞMA	
Güç ve Güç Odaklarının Anatomisi	17
Giriş	17
Siyasal Güç: Leviathan	18
Yürütme ve Yargı'nın Gücü: Bürokrasi ve Jüdokrasi (Jüristokrasi)	19
Silâh Gücü: Silâhlı Kuvvetler, Asker ve Ordu	20
Parasal Güç (İktisadî Güç): Burjuvazi / Plütokrasi	21
Enformatik Güç: Bilgi	21
Emek Gücü: Sendikalizm ve Proleterya Diktatörlüğü	22
Dinî Organizasyonların Gücü: Cemaatler, Tarikatlar... ..	23
Yasadışı Güç: Gerilla, Mafya, Çete Örgütleri	24
Güç Anatomisi ve Güç Tipolojisi	25
Güç Odaklarının Anatomisi: Geometrik Yorum	27
Türkiye Üzerine Tespit ve Gözlemler	27
Sonsöz	30
2. GÜÇ ZEHİRLENMESİ	
Kamu Tercihi, Politik Psikoloji ve Politik Psikiyatri Perspektiflerinden Mutlak Siyasî Gücün Psikopatolojisi	34
Giriş	34
Mutlak Siyasî Gücün Psikopatolojisi: Güç Zehirlenmesi ve Zehirli Siyasî Liderlik	36
Zehirli Siyasî Liderliğin Biyolojik Temeli: Kazanma Etkisi, Hubris Sendromu ve Güç Zehirlenmesi	40
Güç Zehirlenmesinde Ayak Takımı Ve Tiranın Yaltakçıları	45
Sonuç	46

3. SİYASİ HUBRİS SENDROMU

Kamu Tercihi, Politik Psikoloji ve Politik Psikiyatri Perspektiflerinden Hâris ve Hubris Siyasî Liderliğin Psikopatolojik Boyutu	49
Giriş	49
Hâris: Mutlak Güç ve İktidara Yönelik Siyasî İhtiras	50
HUBRİS: Siyasî Kibir ve Siyasî Narsisizm	52
Hubris ve Narsis(t)	55
Üç Karanlık Kişilik: Narsist, Makyavelist, Psikopat	57
Makyavelist: İktidarda Kalmak İçin Her Yol Meşrû ve Mûbah!	58
Nemesis	59
İkarus	61
Sonuç	63

4. MAKYAVELİZM, HERESTETİK VE POLİTİK MANİPÜLASYON SANATI

Kamu Tercihi Perspektifinden "İyiliksever Despot" ve İktidar Hırsı	65
Giriş	65
Siyaset = Menfaat: Kamu Tercihi Perspektifinden Siyasal Süreçte Siyasal Aktörler Arasındaki İlişkilerin Tahlihi	68
Makyavelizm Felsefesi ve Herestetik	69
Politik Manipülasyon Sanatı	71
Sonuç	78

5. HERESTETİK, RETORİK VE SİYASİ MÜHENDİSLİK

Seçime Dayalı Patolojik Demokrasilerde Siyasal İktidarın Kurumları Ele Geçirmesi ve Devlete Çökmesi: Kamu Tercihi Perspektifi	80
Giriş	80
Herestetik ve Retorik	81
Siyasî Mühendislik: Kurumları Dizayn Ederek Kazanmak	85
Herestetik, Retorik ve Siyasî Mühendislik Yoluyla İktidarı Ele Geçirmek ve Devlete Çökmek	86
Sonuç: Finis Coronat Opus	89
Ek: Herestetik Ve İkili İlişki Teorisi	91

6. LOGROLLING, İTTİFAK VE OY TİCARETİ

Kamu Tercihi Perspektifinden Siyasal Aktörler Arasında Menfaat Alış-Verişi	94
Giriş	94
Logrolling: Terminoloji ve Tipoloji	95

Oy Ticareti: Muhtelif Örnekler	101
Değerlendirme ve Sonuç	107

7. HİLELİ SEÇİM BÖLGESİ TAKSİMATI (GERRYMANDERING)

Kamu Tercihi Perspektifi	111
Giriş	111
Hileli Seçim Bölgesi Taksimatı	111
Sonuç	121

8. MÜTEMADİ SİYASAL LİDERLİK

Dünyada Uzun Süreli, Kalıcı ya da Ebedî Siyasî Liderlik Örnekleri: Tespitler ve Değerlendirmeler	125
Giriş	125
Mütemadi Siyasî Liderlik: Kavramsal Olarak	128
Mütemadi Siyasî Liderlik: Tarihi Figürlerden Örnekler	130
Mütemadi Siyasî Liderlik: Sıfatlardan Bazı Örnekler	134
Dünyada Mütemadi Siyasal Liderlik: İstatistikler	140
Sonuç	141

9. DEVLET BAŞKANLARI VE DÖNEM SINIRI

Dünyada Seçilmiş Siyasî Liderler Ne Kadar Bir Süre ve Kaç Dönem Görev Yapıyorlar?	143
Giriş	143
Başkanlık Sisteminin Uygulandığı Ülkelerde Dönem Sınırlaması	144
Yarı-Başkanlık Sisteminin Uygulandığı Ülkelerde Dönem Sınırlaması	144
Afrika Ülkelerinde Dönem Sınırlaması	146
Asya Ülkelerinde Dönem Sınırlaması	150
Okyanusya Ülkelerinde Dönem Sınırlaması	152
Amerika Kıtasında Dönem Sınırlaması	152
Avrupa Ülkelerinde Dönem Sınırlaması	154
Genel Tablo: Dünyada En Uzun Süre Görev Yapan Siyasî Liderler ve Dönem Sınırlaması	154
Sonuç	159

10. TIRANLARA YA SÜRGÜN, YA ÖLÜM

Antik Atina'da Tiranlık ve Lider Despotizmi'nden Kurtuluş Yolu: Siyasî Sürgün (Ostrasizm / Ostrakismos) ve Tiran Katli (Tiranside)	160
Giriş	160
Antik Atina'da Ostrasizm (Ostrakismos) Uygulaması	162

<i>Sic Semper Tyrannis</i> : Antik Yunan'da Tiran Katliamları ve Anti-Tiran Yasaları	172
Sonsöz: Aç Gözlü Kurtlardan Nasıl Kurtulacağız?	180
Ekler:.....	183
Ek-2: Antik Atina Dönemine Âit Tiranside (Tiran Katli) Yasaları	185

11. "KRAL ÇIPLAK!"

Giriş	189
Kral Çıplak Hikâyesi "İmparatorun Yeni Elbiseleri"	191
Milletin Tepkileri	193
Sonsöz: Akılsız Başın Cezasını Millet Çeker!	196

12. YÜKSELİŞ TIRAN, DÜŞÜŞ İKARUS

Cave ne Cadas: Düşmemeye Dikkat Et!
Memento Mori: Ölümlü Olduğunu Unutma! **198**

Giriş	198
Yükseliş Tiran	199
Düşüş İkarus	201
Sonsöz	204

13. TEK ADAM REJİMİNDE ONUR

Montesquieu'yu Yeniden Okumak: Saltanat'ın İstibdat'ından "Yeni" Demokratik Despotizme **205**

Giriş	205
Tek Adam Rejiminde Onur	206
Onur(<i>Honour</i>)	207
Tek Adam Rejiminde Ulûfe ve Arpalık Dağıtarak, Makam Tahsis Ederek "Onursuz Güruh" Oluşturmak	208
Montesquieu'nun Eski Despotizm Açıklamalarında "Eski Türkiye" Vurgusu	209
Sonsöz	211

14. OLİGARŞİK DEMOKRASİ

Millî İrade Hâkimiyeti Değil, Siyasî Parti Liderlerinin Hâkimiyetine Dayalı Tek Adam Rejimi ve Oligarşinin Tunç Yasası **213**

Halk Hâkimiyeti Değil, Parti Hâkimiyeti: Seçen Halk Değil, Lider ve Oligarşik Parti Meclisi	215
Oligarşik Demokrasi	218
Demir Ökçeli Gedikli Siyasetçilerden Nasıl Kurtuluruz?	220
Oligarşinin Demir ya da Tunç Gücünü Nasıl Parçalayabiliriz?	220

Sonsöz	221
--------------	-----

15. ANAYASAL KELEPÇE

Siyasî Liderleri Anayasanın Zincirlerine Bağlamak: Görev Süresi Sınırlaması ve Dönem Sınırı **223**

SONSÖZ	229
---------------------	------------

KAYNAKLAR	231
------------------------	------------

ŞEKİLLER VE TABLOLAR

Şekil 1.1: Güç Anatomisi: Dört Temel Güç	25
Şekil 1.2: Güç Anatomisi: Kamusal Güç ve Sivil Güç	26
Şekil 1.3: Güç Odaklarının Anatomisi	28
Şekil 2.1: Zehirli Siyasî Liderlik: Terminoloji (Zehirli Siyasî Liderliği Ortaya Çıkaran, Tetikleyen, Tanımlayan/Betimleyen Başlıca Unsurlar ve Kavramlar)	39
Şekil 2.2: Mutlak Güç, Hubris Sendromu ve Güç Zehirlenmesi Olgusu (Zehirli Siyasî Liderliğin Biyolojik Temeli Olarak Testosteron ve Dopamin)	43
Şekil 2.3: Güç Zehirlenmesinin Psikopatolojisi: Terminoloji (Güç Zehirlenmesini Tanımlayan/Betimleyen Başlıca Semptomlar, Etkiler ve Sonuçlar)	45
Şekil 3.1: Karanlık Üçlü (The Dark Triad)	58
Şekil 4.1: Siyasal Süreçte Siyasal Aktörler Arasındaki İlişkiler	69
Şekil 5.1: Siyasî Mühendislik, Herestetik ve İktidarı Ele Geçirme	87
Şekil 5.2: Herestetik Sanatı: İktidarı Ele Geçirmek İçin Kullanılacak Araçlar	88
Şekil 5.3: Kazanmak İçin İzlenecek Dört Strateji	92
Şekil 6.1: Siyasal Süreçte İlişkiler ve İşbirliği: Muhtelif Kavramlar	96
Şekil 6.2: Logrolling Türleri	99
Şekil 7.1: Gerrymandering: "Gerry Buyurdu, Böyle Oldu"	117
Şekil 7.2: Hileli Seçim Bölgesi Taksimatı (Gerrymandering)	118
Şekil 7.3: Hileli Seçim Bölgesi Taksimatı (Gerrymandering)	119
Şekil 7.4: Hileli Seçim Bölgesi Taksimatı (Gerrymandering)	120
Şekil 14.1: Siyasî Partilerde Hiyerarşik "Oligarşik Örgüt Yapısı"	217
Şekil 14.2: Aristoteles'e Göre Yönetim Sistemleri	219

Tablo 4.1: Politik Manipülasyonlar: Muhtelif Örnekler	73
--	----

Tablo 4.2: Herestetik Sanatı'nda İyiliksever Despot'a Machiavelli Tavsiyeleri	76
--	----

Tablo 6.1: Oy Ticareti: Üç Seçmen ve Üç Proje	102
--	-----

Tablo 6.2: Oy Ticareti: Mueller Analizi (I)	103
--	-----

Tablo 6.3: Oy Ticareti: Mueller Analizi (II)	104
---	-----

Tablo 6.4: Oy Ticareti: Tullock Analizi	106
Tablo 6.5: Beş Projeden Sağlanan Faydalar.....	107
Tablo 7.1: Hileli Seçim Bölgesi Taksimatı Türleri ve Teknikleri.....	115
Tablo 8.1: 20. Yüzyıl'da Mütemedi Siyasî Liderler ve Unvanları.....	135
Tablo 8.2: Dünya: 20 Yıldan Daha Uzun Bir Zaman İktidarda Kalan Siyasî Liderler (20. Yüzyıl Başlarından Günümüze Değın).....	136
Tablo 8.3: Dünya: 15 Yıldan Daha Uzun Bir Zaman İktidarda Kalan ve Hâlen Görevini Sürdüren Siyasî Liderler	137
Tablo 8.4: Afrika: 20 Yıldan Daha Uzun Bir Zaman İktidarda Kalan Siyasî Liderler.....	138
Tablo 8.5: Asya ve Okyanusya: 15 Yıldan Daha Uzun Bir Zaman İktidarda Kalan Siyasî Liderler.....	138
Tablo 8.6: Orta Doğu: 15 Yıldan Daha Uzun Bir Zaman İktidarda Kalan Siyasî Liderler.....	139
Tablo 8.7: Güney Amerika ve Karayipler: 15 Yıldan Daha Uzun Bir Zaman İktidarda Kalan Siyasî Liderler.....	139
Tablo 8.8: Dünya: Sultanlık, Emirlik vs. Yönetimleri Altında 15 Yıl ve Daha Uzun Zamandan Bu Yana İktidarda Olan Siyasî Liderler	139
Tablo 8.9: Arap Yarımadası (Körfez Ülkeleri): Mevcut Devlet Yöneticileri.....	140
Tablo 9.1: Başkanlık Sisteminin Uygulandığı Ülkelerde Görev Süresi Sınırlaması.....	145
Tablo 9.2: Afrika Ülkelerinde Devlet Başkanlarının Görev Süresi Üzerine Sınırlama.....	146
Tablo 9.3: Afrika Ülkelerinde Devlet Başkanlarının Görev Süresi Üzerine Sınırlama	147
Tablo 9.4: Afrika Kıtasında Devlet Başkanlarının Anayasal Görev Süresi Sınırlamaları	149
Tablo 9.5: Asya Ülkelerinde Devlet Başkanlarının Görev Süresi Üzerine Sınırlama.....	151
Tablo 9.6: Okyanusya Ülkelerinde Devlet Başkanlarının Görev Süresi Üzerine Sınırlama	152
Tablo 9.7: Kuzey ve Güney Amerika Ülkelerinde Devlet Başkanlarının Görev Süresi Üzerine Sınırlama	153
Tablo 9.8: Avrupa Ülkelerinde Devlet Başkanlarının Görev Süresi Üzerine Sınırlama	155
Tablo 9.9: Dünyada En Uzun Süre Görev Yapan Siyasî Liderler	156
Tablo 10.1: Antik Yunan'da M.Ö. 488 ila 416 Yılları Arasında Sürgüne Gönderilen Tiranlar ya da Tiran Adayları	164
Tablo 10.2: Ostrasizm (Ostrakismos) Konusunda Bilgi Sunan Başlıca Kaynaklar.....	165

Eğer yozlaşmalar yüzünden acı çektiyseniz,
Sıkıntılarınızın suçunu Tanrı'ya yüklemeyin;
Yöneticilerinizi güçlü yaptınız, onlara muhafızlar verdiniz,
Şimdi de köleliğin ağırlığı altında inliyorsunuz.

Şiddetli kar ve dolu düşer, yükseklerdeki bulutlardan,
Ve parlak şimşeklerin ardından gök gürültüsü;
Ve kendi yüce adamları tarafından bir şehir düşer,
Câhil kalabalık, kralların kölesi olur.

Solon¹

Ey çiçeklenen yüz ardında saklı yılan yüreği!
Hangi ejder korumuştur böyle değerli bir mağarayı?
Güzel zorba! Melek yüzlü şeytan!
Güvercin tüylü kuzgun! Kurt iştahlı kuzgun!
Tanrısal görünüşün maskeleyiği günahkâr!
Gerçek görünüşünün tam tersi olan
Cehennemlik ermiş, saygıdeğer düzenbaz!
Ey yaratıcı doğa, böyle tatlı bir tenin ölümlü cennetine
Bir şeytan ruhunu verdikten sonra
Ne işin vardı cehennemde?
Bu kadar kötü yazıyla dolu bir kitap
Nasıl güzel ciltlenebilir böyle?
Yalan nasıl barınabilir göz kamaştıran bir sarayda?²

William Shakespeare

-
- 1 Diogenes Laërtius 1853. *The Lives and Opinions of Eminent Philosophers*, (Çev. C.D. Yonge), Londra: H.G. Bohn. Online erişim için bkz. <https://www.gutenberg.org/files/57342/57342-h/57342-h.htm>
 - 2 William Shakespeare, (2009). *Romeo ve Juliet*, (çev: Özdemir Nutku) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. s.77.

ÖNSÖZ

BU KİTAPTA İKTİDAR HIRSI VE YÖNETİMDE KALMA ARZUSUNU ifade eden Makyavelizm felsefesi incelenmektedir. “*Zafer, araçları meşrû kılar*” (*finis coronat opus*) şeklinde ifade edilen Makyavelizm, iktidarda kalmak uğruna her ne pahasına olursa olsun her türlü aracı kullanmayı meşrû ve mübah görür. Makyavelizm esasen “*herestetik*” adı verilen bir siyasî manipülasyon sanatı kullanılarak icra edilir. Milletçilik, paternalizm, popülizm, yandaş kapitalizmi, siyasî ittifak, partizanlık, siyasî trolizm, dinler ve inançlar, ideolojiler ve türlü siyasî manipülasyonlar iktidarı kazanma ve devleti ele geçirme anlamına gelen herestetik sanatının icrasında kullanılan fırçalarıdır.

İnsanlık tarihinin yaşanan tecrübeleri bize göstermiştir ki, sınırsız ve keyfi devlet gücü kaçınılmaz olarak adına despotizm, tiranlık, zorbalık denen rejimlere dönüşür. Otokrasi, otoritarizm, totalitarizm, diktatörlük gibi rejimler mutlak ve sınırsız siyasal gücü tanımlayan Leviathan rejimleridir. Trajik olan seçim ve oylamaya dayalı temsili demokrasilerin seçimle gelen bir tek adam rejimine ve onun çevresini saran partizan zümrenin (oligarşi) hâkimiyetine dönüşmesi ve bu otoriterleşme eğiliminin dünyada yaygınlaşmasıdır. Demokrasi dünya çapında geriliyor olmanın ötesinde giderek kendi kendini yok ediyor. Demokrasiyi yeniden inşa etmek yerine demokrasiye alternatif bir siyasî rejim tasarımı fikriyatı giderek güçleniyor. Seçim ve oylamanın, seçim sandığının, siyasî partilerin, siyasetçilerin olmadığı bir Demarşi rejimine doğru ilerlemek zorundayız. Bu uzun evrimsel süreç bir hayâl değil, ütopya değil, distopya hiç değil! Sandığın demokrasi olmadığı gerçeğini er ya da geç anlamak zorunda kalacağız. İşte o zaman Leviathan’ın sırtına binmiş kılıç sallayan hâris ve hubris siyasetçilerin sonu gelmiş olacak...

Serbest Kitaplar Genel Yayın Yönetmeni sayın Selçuk Durgut’a; kitabın iç sayfa ve kapak düzenlemelerindeki emek ve zahmeti dolayısıyla Serbest Kitaplar ekibine teşekkürlerimi sunuyorum.

Coşkun Can Aktan
İzmir, Haziran 2025

1

MUTLAK GÜÇ VE YOZLAŞMA Güç ve Güç Odaklarının Anatomisi¹

GİRİŞ

“Güç yozlaşmaya eğilimlidir ve mutlak güç kesinlikle yozlaştırır.”²

— Lord Acton

GÜÇ, KUVVET, ERK, İKTİDAR, HÂKİMİYET, HEGEMONYA, EĞEMENLİK ya da başka hangi kelime ile ifade edilirse edilsin “*mutlak güç*” her nerede olursa olsun tehlikelidir ve yozlaşmaya eğilimlidir. İster mutlak yetkilerle donatılmış bir kral ya da imparator olsun; ister Tanrı’nın yeryüzündeki elçisi sıfatıyla kutsanan bir din adamı olsun; ister bir devletin sınırlarını ve vatandaşlarının emniyet ve güvenliğini sağlamakla görevlendirilmiş bir silâhlı kuvvetler olsun; isterse meşrû olan ya da olmayan sebeplerle silâh gücüne sâhip olan bir gerilla örgütü olsun; ister büyük finansal varlıkları, mal ve mülkleri yöneten parasal güç sâhipleri olsun; ister geleneksel ya da sosyal medya imparatorluklarının sâhipleri olarak enformatik güç odakları olsun; her kim olursa olsun eğer mutlak ya da sınırsız bir güce sâhipse tehlikelidir ve dâima yozlaşmaya eğilimlidir.

Bu tespiti en etkili şekilde ifade eden düşünürlerin başında William Pitt ve Lord Acton gelir. İngiliz devlet adamı William Pitt’in 9 Ocak 1770 tarihinde Lordlar Kamarası’nda ifade ettiği söz ve bir asır sonra İngiliz fikir adamı Lord Acton’ın bir arkadaşına yazdığı mektupta yer verdiği söz çok, ama çok kıymetlidir.

1 Aktan, C. C. (2024), “Mutlak Güç ve Yozlaşma, Güç ve Güç Odaklarının Anatomisi”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 16 (1): 53-74.,

2 Acton, John. *Historical Essays and Studies*. Macmillan, 1907. Online Erişim: Online Line of Liberty, <https://oll.libertyfund.org/title/laurence-historical-essays-and-studies>

SIYASAL GÜÇ: LEVIATHAN

“Leviathan’ı çengelle çekebilir misin, Dilini halatla bağlayabilir misin? Burnuna sazdan ip takabilir misin, Kancayla çenesini delebilir misin? Seninle antlaşma yapar mı, Onu ömür boyu köle edesin diye? Onu yakalamak için umutlanma, Görünüşü bile insanın ödünü patlatır. Ayağa kalktı mı güçlüler dehşete düşer, Çıkardığı gürültüden ödləri patlar. Üzerine gidildi mi ne kılıç işler, Ne mızrak, ne cirir, ne de kargı. Yeryüzünde bir eşi daha yoktur, Korkusuz bir yaratıktır.”³

— Eski Ahit

Eski Ahit Eyüp:41’in tamamında dev gücüne sâhip Leviathan tasviri yer alır. İngiliz filozof Thomas Hobbes bu Leviathan tasvirini esas alarak mutlak siyasal güçle donatılmış bir devleti inceler. Thomas Hobbes 1651’de yayınlanan *Leviathan: Ya da Dinî ve Dünyevî Bir Uluslar Topluluğunun İçeriği, Biçimi ve Gücü (Leviathan: OR The Matter, Forme, Power of A Common-Wealth Ecclesiasticall And Civil)* adını taşıyan eserinde Lâtince *Civitas* olarak adlandırılan büyük Leviathan’ın doğuşunu şu şekilde müjdeler:

“Onları (vatandaşları) yabancıların istilasından koruyabilmenin, birbirlerine zarar vermekten engellemenin, kendi sanayilerini ve yeryüzünün meyvelerini güvence altına almanın yolu bütün gücü ve kudreti bir tek insan ya da insanların meclisine vermektir... (Toplumda yaşayan) insanlar birbirlerine ‘ben haklarımdan vazgeçiyorum ve tüm haklarımı bu insana ya da insanların meclisine veriyorum’ demelidirler. Böylece bütün güç ve kudret tek bir insanda toplanır. Bu DEVLET ya da Lâtince CIVITAS olarak adlandırılır. Bu büyük LEVIATHAN’ın doğması demektir.”⁴

“İnsan insanın kurdudur” diyen Hobbes, artık büyük Leviathan sayesinde insanlar arasında çatışmaların son bulacağını, insanların barış ve huzur içerisinde bir arada yaşayacakları görüşünü savunur. Hobbes’un Leviathan’ı bugün devlet adını verdiğimiz siyasal gücün meşrûyetini açıklamakta kullanılır. Oysa insanlık tarihinin yaşanan tecrübeleri bize göstermiştir ki, sınırsız ve keyfi devlet gücü kaçınılmaz olarak adına despotizm, tiranlık, zorbalık denen rejimlere dönüşür. Otokrasi, otoritarizm, totalitarizm, diktatörlük gibi rejimler mutlak ve sınırsız siyasal gücü tanımlayan Leviathan rejimleridir.

³ Bkz. Eski Ahit, Eyüp:41. Bkz. Kutsal Kitap, [⁴ Hobbes, T. 1975. “Leviathan”, in: M. Curtis \(Ed.\), *The Great Political Theories*, New York: Avon Book.s.306.](https://kutsalkitap.info.tr/?q=Ey%C3%BC.41; İncil, Tevrat, Zebur, https://incil.info/arama/Eyup+41</p>
</div>
<div data-bbox=)

YÜRÜTME VE YARGI’NIN GÜCÜ: BÜROKRASI VE JÜDOKRASİ (JÜRİSTOKRASİ)

“Bürokrasi pigmelerin yönettiği muazzam bir güçtür.”⁵

— Honoré de Balzac

“Bürokrasi dâima pedantokrasi olmaya eğilimlidir.”⁶

— John Stuart Mill

Modern devletlerde seçilmişler ve atanmışlar siyasal gücün birbirini tamamlayan iki yapısını oluşturur. Seçimle gelenler devlet kurumlarına istedikleri kişileri atamakta serbest olduklarında bu da kaçınılmaz olarak yozlaşmaya neden olur. Bürokrasi içerisinde yer almak fazlasıyla caziptir ve buna istekli olan çok sayıda insan vardır. Makam, mevki, yüksek maaş, otorite, ilgi, iltifat, yurt dışı seyahat imkânları ve saire bürokrasinin cezbedici taraflarıdır. İster seçimle ya da atama ile gelmiş olsun eğer kamusal makamlar ve kurumlarda görevlendirilen kişiler aynı makamda ve mekânda uzun süre kalırlarsa bu durum devlet yönetiminde yozlaşmalara sebebiyet verebilir. İster Anayasa Mahkemesi ya da yüksek yargı organlarında görev alan bir yargıcı olsun, ister bir devlet üniversitesinde rektör olsun, isterse vâli, kaymakam, emniyet müdürü, hâkim ya da savcı olsun eğer bu kişiler aynı makamlarda uzun süreli kalırlarsa güç ve yetkilerini istismar etmeye eğilimli olabilirler.

Devlet yönetiminde kuvvetlerin tek elde yani yürütme organının elinde toplanması demokrasilerin yozlaşması ve ölümüne yol açan bir durumdur. Yürütme organı yani siyasî iktidar gücünü bürokrasi aracılığıyla kullanır. Bürokrasi üzerindeki bu güç ehliyet ve liyakât ilkelerinin süüistimâli yoluyla yozlaşmaların yaygınlaşmasına neden olabilir. Kuvvetler birliğinin bu tehlikesini ortadan kaldıracak ana çözümlerden birisi “kuvvetler ayrılığı” ilkesidir. Yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki güç paylaşımı ya da dağılımı önemli ve gereklidir.

⁵ Balzac’ın orijinal sözünü biz kısaltarak verdik. Orijinal söz şu şekildedir: “Vazgeçilmez olduklarını bilen ve yerinde kalmak isteyen belirli sayıda memur var. Pigmeler tarafından harekete geçirilen devasa bir güç olan bürokrasi böyle doğdu.” Balzac, Honoré de. 1838. *Les Employés [The Government Clerks]*, (çev. James Waring), Online erişim için bkz. <https://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book/>

⁶ Pedantokrasi İngiliz düşünür John Stuart Mill tarafından aşırı kuralcılık, ıvrır-zıvrır bilgi ile meşgul olma eğiliminde olan bürokrasiyi açıklamakta kullanılmış bir kavramdır. Mill, J.S. 1861. *On Representative Government*, Ch. VI. Online erişim için bkz. <https://www.gutenberg.org/files/5669/5669-h/5669-h.htm>

Ancak özellikle yüksek yargı organlarının da güç odağı hâline gelmesi tehlikesi asla gözardı edilmemelidir. Yüksek yargı organlarının güç odağı olarak vesâyet kurumuna dönüşmesi literatürde *Jüdokrazi* (yargıların hâkimiyeti) ve *Jüristokrasi* (yargılama hukukunun yasama hukukunun yerini alması) olarak adlandırılmaktadır.⁷

SİLÂH GÜCÜ: SİLÂHLI KUVVETLER, ASKER VE ORDU

“Militarizmin karakteristik özelliği, bir milletin güçlü bir ordusu veya donanması olması değildir. Siyasî yapı içinde orduya verilen en önemli roldür. Barış zamanında bile ordu üstündür; siyasî hayatta baskın faktördür. Militarist bir topluluk içinde özgürlük yoktur; sâdece itaat ve disiplin vardır.”⁸

— Ludwig von Mises

Adı üzerinde güce (kuvvete) sâhip bir organizasyon: Silâhlı Kuvvetler. Üstelik silâh gibi insanların canına bir anda son verebilecek bir tehlikeli araca sâhip olan bir kişinin diğerine karşı her zaman bir üstünlüğü söz konusudur. Bir kişinin kendi canını ve malını koruması için silâh taşıması meşrû ve yasal kabûl edilebilir. Aynı şekilde bir devletin sınırlarını ve egemenliğini korumak için bir orduya (silâhlı kuvvetlere) sâhip olması da günümüzde uluslararası hukukta meşrû ve hukukî kabûl edilir. Ancak burada bizim vurgulamak istediğimiz şudur. İster ülke içerisinde olsun, isterse uluslararası arenada olsun büyük, mutlak ve sınırsız bir ordu gücü olarak militarizm bireylerin özgürlükleri ve dünya barışı üzerinde bir tehdit ve tehlike oluşturur. Devletlerarası ilişkiler açısından ise mutlak ve sınırsız bir ordu gücü hegemonya ve emperyalizm için bir araca dönüşebilir. Nitekim askerî yönden çok daha güçlü olan ülkeler tarih boyunca ve günümüzde dâima emperyal bir güç olmuşlardır; hegemonya ve tahakkümelerini genişletmeyi sürdürmüşlerdir.

7 Bkz. Guarnieri, C., Pederzoli, P., ve Thomas, C. A. 2003. *The Power of Judges: A Comparative Study of Courts and Democracy*. Oxford: Oxford University Press.; Hirschl, R. 2007. *Towards Juristocracy: The Origins and Consequences of the New Constitutionalism*, Cambridge, Mass: Harvard University Press; Kyprianides, G.P. 2015. “The End of Democracy and the Beginning of Juristocracy? Does the Supreme Court Pose an Additional Limitation to Parliamentary Sovereignty?”, (17 Aralık 2015). SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2705074>.

8 Mises, L. von. 1944. *Omnipotent Government: The Rise of the Total State and Total War*. Liberty Fund. Online Library of Liberty, <https://oll.libertyfund.org/title/greaves-omnipotent-government-the-rise-of-the-total-state-and-total-war>

PARASAL GÜÇ (İKTİSADÎ GÜÇ): BURJUVAZİ / PLÜTOKRASİ

“Ekonomik güç özel bazı ellerde olduğu sürece kaynakları kontrol eden bir azınlığın dışında kimsenin özgürlüğünden bahsedilemez.”⁹

— Bertrand Russell

Para ve servet gücü temsil eder. Büyük servete ve parasal güce sâhip olan kişiler, yurt içindeki firmalar ve çok-uluslu şirketler her zaman sâhip oldukları bu gücü kötüye kullanma, istismar ve sûiistimâl etme eğiliminde olabilirler. Tehlikeli olan kapitalizm değildir; tekelci kapitalizmdir. Tehlikeli olan uluslararası mal ve hizmet ticareti yapan şirketler değil; dünya ticaretini ve finansal piyasaları elinde tutan tekeli çok-uluslu dev şirketlerdir.

Kapitalizm dâima pejoratif bir anlam taşır ve çoğu zaman sömürü ve emperyalizm ile eşanlamlı düşünülür. Bu fazlasıyla yanlış ve hatalı bir bakış açısidir. Düşük mâliyet, yüksek kalite, ürün çeşitliliği, verimlilik, yenilik, yaratıcılık ve saire rekabetçi kapitalizmin bize sunduğu iyiliklerdir. Kötülüğü ortaya çıkaran “tekelci parasal güç”tür. Tekelci uluslararası parasal güç, çok-uluslu şirketlerin hegemonyası ve emperyalizm bugün kapitalizmin ulaştığı vahşî yüzü göstermektedir.

Tekrar da olsa burada sıklıkla düştüğümüz hatanın altını bir kez daha kalın çizgilerle çizelim. Kapitalizm ekonomik özgürlüklerin var olduğu ve sonuçta toplumsal refaha katkıda bulunan bir ekonomik düzen modelidir. Tehlikeli olan kapitalizm değil; mutlak tekeli kapitalizmdir. Büyük ve kontrolsüz bir devlet gücü (devletçilik) en az mutlak kapitalizm kadar tehlikeli ve tahripkardır.

ENFORMATİK GÜÇ: BİLGİ

“Bilginin Kendisi Güçtür”

— Francis Bacon

*“İpsa scientia potestas est” (“bilginin kendisi güçtür”) sözü sıklıkla İngiliz düşünür Sir Francis Bacon’a atfedilir. Bacon bu sözü ünlü *Meditationes Sacrae* adını taşıyan eserinde (1597) bizim bugün anladığımızdan daha farklı şekilde derin bir felsefî mânâda kullanmıştır.¹⁰ “Scientia*

9 Russell, B. 2016. *İkarus ya da Bilimin Geleceği*, (Çev: N. Osanyan), İstanbul: Bgst Yayınları. s.31.

10 Bkz. Cheng, Z. 2023. “Is Knowledge Power?,” *Contemporary Social Sciences*: No. 2, Article 3. Doi: <http://dx.doi.org/10.19873/j.cnki.2096-0212.2023.02.003>; Ayrıca bkz.

potentia est” (veya “*scientia est potentia*”) olarak bilinen bu Lâtinçe aforizmayı bugün biz yaygın olarak kısaca “*bilgi güçtür*” anlamında kullanıyoruz. Bacon “*bilginin kendisi güçtür*” ifadesini kullanırken büyük olasılıkla bilgiye sâhip olmanın, bilgiye sâhip olmakla kazanılan itibar ve nüfuzun bütün başarıların temel taşı olduğu fikrini aktarmak istiyordu. Özetle, bugün içinde yaşadığımız bilgi çağında (enformasyon çağında) bilgi ya da enformasyonun belki de en büyük güç olduğuna çok açık bir şekilde tanık oluyoruz.

Enformasyon çağında enformasyon kirlilikleri ve enformasyon şirketlerinin tekeli altında yaşıyoruz. Bilgi ve iletişim araçları (bilgisayar, cep telefonu, internet vs.) zararlı demek ve kestirip atmak basit bir değerlendirme ve bakış açısını temsil eder. Tıpkı bir önceki başlıkta yaptığımız tespit gibi burada da dikkat etmemiz gereken mutlak ve sınırsız bir enformasyon tekeli. Yazılı ve görsel basını, medya kurumlarını ve sosyal medya araçlarını kontrol eden ve bu alanda hâkimiyetlerini tesis etmiş olan tekeli yapılar fevkalâde tehlikelidir. Malcolm X adıyla bilinen Amerikalı siyasetçi ve insan hakları savunucusunun şu sözü bugün içinde yaşadığımız dünyada enformatik gücün ne denli tehlikeli bir araç olduğuna dikkati çekmektedir: “*Medya dünyadaki en güçlü organizasyondur. Mâsumları suçlu yapacak ve suçluları ise mâsum yapabilecek bir güçtür bu. Medya kitlelerin zihinlerini kontrol eden bir güçtür.*”¹¹

EMEK GÜCÜ: SENDİKALİZM VE PROLETERYA DİKTATÖRLÜĞÜ

“*Sendikacılık sosyalizm değildir, proleteryanın kapitalizmidir.*”¹²

— George Bernard Shaw

Bu çalışmanın savunduğu ana fikir şudur: Her türlü mutlak ve sınırsız keyfi güç tehlikelidir ve yozlaşmaya eğilimlidir. Bu emeğin hakkını savunan ve emeğin gücünü temsil eden sendikalar ve konfederasyonlar

için de geçerlidir. Sendikalar ve üst örgütleri olan konfederasyonları tamamen mâsum örgütler olarak ele almak naif bir bakış açısıdır. Tüm dünyadaki sendikal hareketler yakından izlendiğinde sendika liderlerinin ve etraflarındaki oligarşik örgüt yapısının partili siyasetteki “*oligarşinin tunç yasası*”¹³ ile benzerlik gösterdiği anlaşılabilir.

DİNİ ORGANİZASYONLARIN GÜCÜ: CEMAATLER, TARİKATLAR...

*Korku, dünyaya ilk tanrıları getirdi.*¹⁴

— Publius Papinius Statius

Tanrıların, onların yeryüzünde yaşamış temsilcilerinin ya da dinî organizasyonların varlık gerekçeleri iyi tahlil edildiğinde görülür ki, “*korku*” ve “*kudret*” (kuvvet) dinler ve inançların ortaya çıkmasında iki etkili faktördür. İnsan doğası gereği yaşadığı zorluklar arttığında ve dayanılmaz boyutlara ulaştığında içgüdüsel olarak bir ilâhî süper-güç yaratarak ve ona yalvararak yardım talebinde bulunur. Demek ki, “*korku*” mantıksal olarak tanrı ve tanrıların varlığı ve oluşumunu izah edebilecek bir faktördür. İkinci önemli faktör ise “*kudret*” yani güç (kuvvet) olgusudur. Ana dinler, altındaki bölünmeler, mezhepler ve tarikatların ortaya çıkmasının gerisinde “*güç*” ve “*iktidar*” mücadelesi yatar. Mâsum ve zavallı insanları bu konuda etkilemeyi bilen ve kandırmayı beceren din adamları ve dinî organizasyonlar eğer bu konuda başarılı olurlar ve büyük bir güce dönüşürlerse bunun devamında din istismarcılığı ve yozlaşma kaçınılmaz olur.

13 Demokrasilerde siyasal karar alma sürecinde parti içi demokrasinin etkin bir şekilde işlemediği görülebilmektedir. Bundaki temel etken, parti kadrolarının belirli bir elit kesimin elinde toplanmış olmasıdır. Bu elit kesim parti yönetimine o kadar hâkimdir ki, parti içinde farklı bir sesin yükselmesine izin verilmez. Michels’in “Oligarşinin Tunç Yasası” olarak nitelendirdiği bu katı hegemonyanın yıkılması çok zordur ve parti içerisindeki bu elit yapı kolaylıkla değiştirilemez. Michels değerlendirmelerini gençlik yıllarında içerisinde yer aldığı Alman Sosyalist Partisi’ni esas alarak yapmış olmakla birlikte, söz konusu oligarşik eğilimlerin tüm partilerde mevcut olabileceğini vurgulamıştır. Bkz. Michels, R. 1962. *Political Parties: Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Parties*, Çev. E. Paul ve C. Paul, Collier Books, New York.

14 Şu kaynaktan aktarıyoruz: Raimondi, F.P. 2022. *Vanini, Giulio Cesare*. İçinde: Sgarbi, M. (eds), *Encyclopedia of Renaissance Philosophy*. Springer, Charn.

Norman J. 2021. “In His ‘Meditationes Sacrae’ Francis Bacon Writes ‘Ipsa Scientia Potestas Est’ (Knowledge is Power)”, Jeremy Norman’s HistoryofInformation.com, Exploring the History of Information and Media through Timelines <https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=5253>

11 Malcolm X’in bu sözü nerede ve hangi konuşmasında ifade ettiği açık değildir. Söz çok sayıda alıntılar (quotations) arşivlerinde yer almaktadır. Bkz. Goodreads, Malcolm X Quotes, <https://www.goodreads.com/quotes/74430-the-media-s-the-most-powerful-entity-on-earth-they-have>

12 G.B. Shaw’ın sözünü şu çalışmadan aktarıyoruz: Jann R. 2013. “Fabian Socialism and The Rhetoric of Gentility”. *Victorian Literature and Culture*. 2013;41(4):727-742.

YASADIŞI GÜÇ: GERİLLA, MAFYA, ÇETE ÖRGÜTLERİ

“Güç bir başkasının hakkının gasp edilmesidir; tiranlık da hakkın ötesinde bir gücün kullanılmasıdır.”¹⁵

— John Locke

“Güç insan elinde her zaman kötüye kullanıma mâruz kalacaktır.”¹⁶

— James Madison

Bir siyasal güç olarak seçilmiş iktidarın (hükûmet) ve onun emrindeki bürokratik gücün (bürokrasi) ve askerî gücün (silâhlı kuvvetler) meşrû olduğunu; buna karşın devlet gücüne karşı örgütlenmiş bir başka silâhlı gücün (örneğin, gerilla örgütü) meşrû olmadığını söylemek ve bunu kestirip atmak fazlasıyla eksik ve hatalıdır. Bir siyasal güç kendisini “legal” bir kurum olarak tanımlayabilir, fakat bu onun meşrû bir kurum olduğu anlamına gelmez. Aynı şekilde, siyasal gücün “terörist” diye tanımladığı bir yasa-dışı örgüt de legal bir kurum hüviyetinde olmayabilir, ancak meşrûyetini sağlam temellere dayandırabilir. Her iki açıdan da sorgulanması gereken hususlar bulunmaktadır:

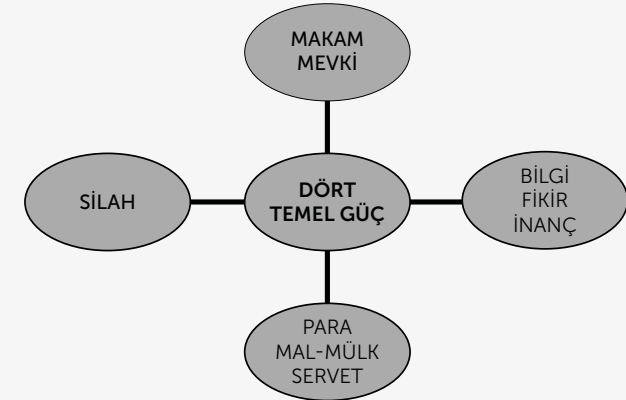
- Acaba halkın oylarıyla seçilmiş olan bir lider, parlamento ya da hükûmet güc ve yetkilerini sınırsızca ve keyfî olarak kullanıyor mu? Eğer kullanmıyorsa, meşrûyeti fazlasıyla sorgulanır olmak durumundadır.
- Acaba yasa-dışı ilân edilen örgüt hangi gaye için savaştırmaktadır ya da mücadele vermektedir? Kendi kaderini tâyin hakkı (*self-determination*) bir ulusun kendi geleceğini belirleme hakkını ifade eder. Bağımsızlık mücadelelerinin, zulme karşı koyma eylemlerinin, direnme hakkının, isyan hareketlerinin ve saire Leviathan’ın basit bir “terörizm” suçlamasının ötesinde güçlü bir meşrûyet temeline sâhip olduğu unutulmamalıdır.

15 Locke, J. 2015. *The Second Treatise of Civil Government*. (ed. A.Bailey) Peterborough, Ontario: Broadview Press, s. 125.

16 James Madison, speech in the Virginia Constitutional Convention, 2 Aralık 1829. bkz. Madison, J. 1910. *The Writings*, Cilt 9 (1819-1836). G. P. Putnam’s Sons. Online Erişim: Online Line of Liberty, <https://oll.libertyfund.org/title/madison-the-writings-vol-9-1819-1836>

ŞEKİL 1.1

Güç Anatomisi: Dört Temel Güç

GÜÇ ANATOMİSİ VE GÜÇ TİPOLOJİSİ

“Her yönetim, kanunlarını işine geldiği gibi koyar. Demokratlık demokrasiye uygun kanunlar, zorbalık zorbalığa uygun kanunlar, ötekiler de öyle. (...) Doğruluk her yerde birdir: Yönetenin işine gelen- dir. Güç de yönetende olduğuna göre, düşünmesini bilen bir adam bundan şu sonuca varır: Doğruluk gücünün işine gelendir.”¹⁷

— Platon

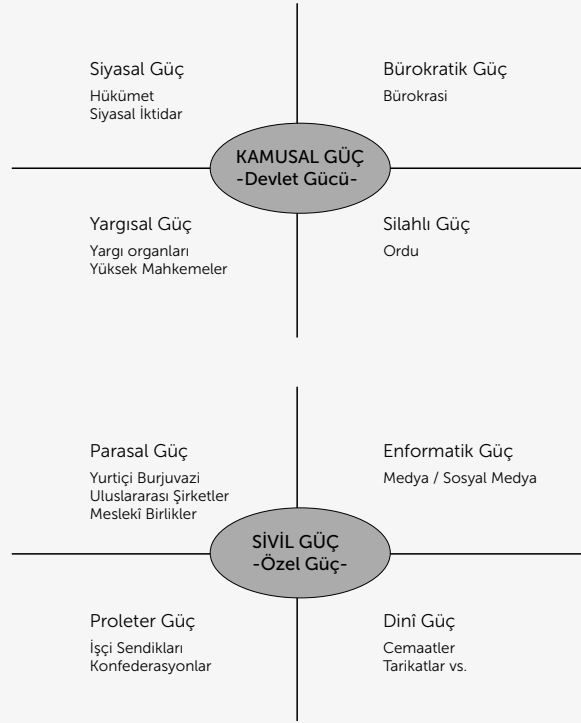
Buraya kadar yaptığımız açıklamalarda esasen güç anatomisi ve tipolojisi üzerine açıklamalar yapmış bulunuyoruz. Bu bölümde ise konunun daha iyi anlaşılmasına hizmet edeceğini düşündüğümüz bazı geometrik yorumları aktarmaya çalışacağız.

Şekil 1.1 üzerinde gücün genel tipolojisini yapmış bulunuyoruz. Güç araçları ya da enstrümanları silâh, para (servet), makam-mevki ve bilgidir oluşmaktadır.¹⁸ Top, tüfek, pompa, tabanca, cephanesi gibi

17 Platon, 2019. *Devlet*, (çev. S. Eyüboğlu), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.17.

18 Amerikalı yazar John Kenneth Galbraith *Güç Anatomisi* adlı eserinde gücü “parasal güç” (*compensatory power*) “cebir gücü” (*conign power*) ve “ideolojik güç” (*conditioned power*) olarak üçe ayırır. Paraya sâhip olanlar satın alma gücüne sâhiptirler. Kaba kuvvet, silâh vs. cebir, zorlama ve itaat için etkili bir güçtür. Fikirler ve ideoloji-

ŞEKİL 1.2 Güç Anatomisi: Kamusal Güç ve Sivil Güç

delici, kesici, yaralayıcı, öldürücü araçlara sâhip olmak demek başlı başına bir “zorlayıcı güce” sâhip olmak demektir. Para ve servet insanoğlunun canından sonra belki de en büyük güç kaynağı ve tutkusudur. Para insana her açıdan güç veren bir araçtır. Makam-mevki denildiğinde bundan yer, konum, statü, nüfuz anlamında bir gücü anlamak gerekir. Bu siyasî nüfuz olabileceği gibi cemaatler ve tarikatlar gibi dinî organizasyonların gücü de olabilir. Bilgi ise özellikle içinde yaşadığımız çağda birçok boyutuyla güçlü bir güç unsurudur.

Şekil 1.2 üzerinde ise güç “kamusal güç” (devlet gücü) ve “özel güç” olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Şekildeki sınıflamaları katı ve keskin bir ayırım olarak yorumlamamak gerekir. Örneğin, devletin kendisi bir siyasal güç olduğu kadar parasal güç kaynağı ve odağıdır. Leviathan’ın vergi gelirleriyle finanse edilen iktisadî gücü genellikle ve çoğu zaman özel parasal güçten çok daha büyüktür. Keza Leviathan radyo ve televizyon sektöründe de özel medya sektöründen çok daha etkili ve baskıcı olabilir. Her iki şekil de resmin bütünü görmemize yardımcı olması gayesiyle hazırlanmıştır.

GÜÇ ODAKLARININ ANATOMİSİ: GEOMETRİK YORUM

“Güç ne kadar fazla ise o kadar tehlikelidir.”¹⁹

— Edmund Burke

Gücü elinde bulunduran organizasyonları bir anlamda “güç odakları” olarak da ifade edebiliriz. Güce sâhip olabilecek organizasyonları genel olarak “siyasal güç”, “bürokratik güç”, “yargısal güç”, “silahlı güç”, “parasal güç”, “enformatik güç”, “medyatik güç”, “proleter güç” olarak sınıflandırabiliriz. (Şekil 1.3) Hükümet, bürokrasi, ya da yargı kurumlarını kuvvetler ayrılığının ve hukuk devleti ilkelerinin işler olduğu bir demokratik rejimde “güç odağı” olarak tanımlamak ya da adlandırmak doğru olmayabilir. Toplumsal kurumlar ne zaman ki, sınırsız bir güce sâhip olurlar ve bunları kontrolsüzce yönetme gücünü elinde bulundurlarsa o zaman “güç odağı” hâline dönüşürler. Bu gücü elinde bulunduran diğer organizasyonlar için de geçerlidir.

TÜRKİYE ÜZERİNE TESPİT VE GÖZLEMLER

“2010 yılına gelindiğinde, Türkiye’de eski laik güç odaklarıyla yeni yarı-dinci güç odakları arasında ciddi sorunlar vardı.”²⁰

— Norman Stone

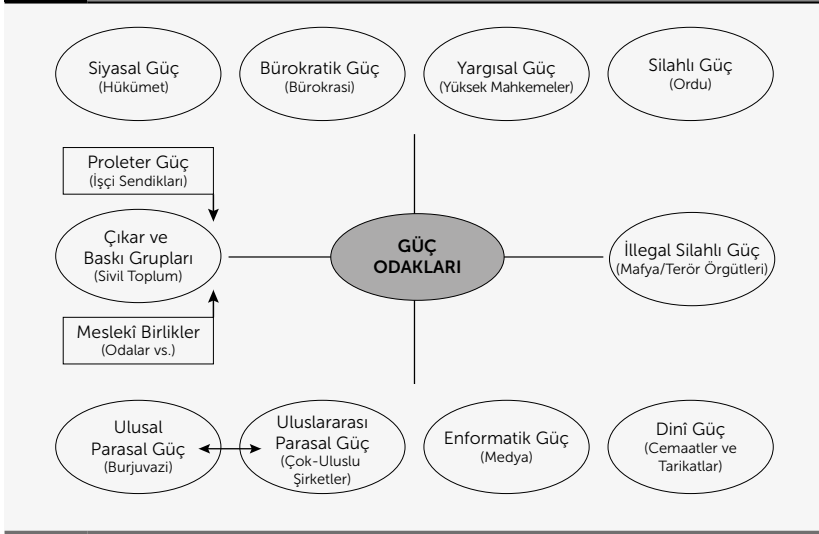
Türkiye, cumhuriyetin ilanı öncesinde Osmanlı Devleti kimliğiyle ve sonrasında Türkiye Cumhuriyeti kimliğiyle her dâim güç odaklarının baskı ve tahakkümü altında yaşamış bir ülkedir. Türkiye Cumhuriyeti

ler ise kitleleri ikna etmeye yarayan etkili bir başka silâh olarak kabul edilebilir. Bkz. Galbraith, J. K. 1983. *The Anatomy of Power*. Boston: Houghton Mifflin. Kenneth E. Boulding ise *Gücün Üç Yüzü (Three Faces of Power)* adını taşıyan kitabında “tehdit”, “iktisadî güç” ve “bütünleştirici” (integrative) güç kavramlarından söz etmektedir. Bkz. Boulding, K. E. 1989. *Three Faces of Power*. Newbury Park, Sage Publications.

19 Bkz. Burke, E. 1784. 1 Aralık 1783’teki Burke’ün konuşması: <https://quod.lib.umich.edu/e/ecco/004807298.0001.000/1:2?rgn=div1;view=fulltext>

20 Stone, N. 2011. *Türkiye Kısa Bir Tarih*, (çev. O. İsvan), İstanbul: Remzi Kitabevi. s. 176.

ŞEKİL 1.3 Güç Odaklarının Anatomisi

tarhiğinde seçilmiş siyasî iktidarlar, bürokrasi, jüdokrasi (yargısal güç), ordu, burjuvazi, medya, mezhepler, cemaat ve tarikatlar belirli zaman aralıklarında birer “güç odağı” hâline gelmişler, böylece sağlıklı bir demokrasi oluşturulmasına ve toplumsal huzur ve barışın tesis edilmesine engel olmuşlardır.

Türkiye’de güç odaklarının anatomisi üzerine yapılan tespit ve gözlemleri kısa ve öz cümleler olarak şu şekilde ifade edilebiliriz:²¹

- Türkiye’de “silâhlı kuvvetler” çok uzun yıllar bir güç odağı olarak varlığını devam ettirmiştir. Hiç şüphesiz, Türkiye tarihi askerî darbelerin tarihidir. Türkiye’de askerî müdahaleler, muhtıralar, darbe girişimleri demokratik gerilemenin ana sebeplerinden birisidir.
- Türkiye’de nasıl ki belirli dönemlerde ordu, siyaset ve bürokrasi üzerinde bir güç odağı olmuşsa buna son verildikten sonra da siyaset kurumunun toplumsal kurumların neredeyse tamamını ele geçirerek hâkimiyetini tesis etmiş olduğu sıkça dile getiril-

mektedir. Siyasal güç olarak ifade edilen Leviathan’ın sınırsız ve kontrolsüz güç olarak varlığını hâlen devam ettirdiği görüşü ifade edilmektedir.

- Toplumda *Hizmet Hareketi* olarak bilinen Gülen Cemaati’nin bir dinî organizasyon olmanın ötesinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin anayasal kurumlarında muhtelif yol ve yöntemlerle hâkimiyet sağlayarak devlet içinde yerleşmesi ve istihbarat örgütü olarak yapılanması belki de dünyanın çok az sayıda ülkesinde görülebilecek bir vakıdır. Bu vahim tecrübe dinî organizasyonların büyümesinin ve kontrol edilemez boyutlarda bir güce sâhip olmasının ne denli tehlikeli olduğunu bize göstermiştir.
- Türkiye’de “parasal güç” odağı olarak burjuvazinin “silâhlı güç” odağı olarak ordu ve “siyasal güç” odağı olarak hükümetler kadar derin tahribatlar yaratmadığı söylenebilirse de aslında çok iyi tahlil edildiğinde ülkemizde vahşi tekeller kapitalizmin ulaştığı tehlikeli boyutlar asla gözardı edilmemelidir. Türkiye’de rekabetçi piyasa ekonomisinin uygulandığını söylemek doğru değildir; ülkemizde belirli sektörlerdeki “tekeller sermaye” parasal güç odağı olarak varlığını güçlendirmiştir. Öte yandan geçtiğimiz son 15-20 yıl içerisinde kamusal rantlardan beslenen büyük bir paraziter ekonomi yaratıldığı konusu gündemdeki yerini korumaktadır. Literatürde ve yaygın medya terminolojisinde “yandaş kapitalizmi” (*crony capitalism*) olarak bilinen yozlaşma dikkat çekicidir. Muhalefet partileri sıklıkla ülkemizde bazı şirketlerin devlet ihaleleriyle devasa bir güce sâhip olduklarını dile getirmekte ve sert ifadelerle eleştirmektedirler.
- Muhalefet partileri ve muhalif medya Türkiye’de bir zamanlar belirli kişiler ve zengin iş adamları elinde bulunan tekeller medyanın daha sonraları iktidar güdümünde ve desteğinde hâkimiyetini sürdürdüğünü ifade etmekte ve eleştirmektedirler. Öte yandan ülkemizde yandaş kapitalizmi olarak ifade edilen parasal güç odaklarının da medyadaki satın alımlar ve birleşmeler yoluyla enformatik güç odağı olarak varlıklarını sürdürdüğü tartışılmaktadır.

Özetle, Türkiye güç odaklarının anatomisi yönünden âdeta bir laboratuvarıdır. Bu laboratuvarıda yaşanmış tecrübelerin iyi analiz edilmesi ve doğru bir şekilde değerlendirilmesi gerekir. Yapılması gereken

²¹ Bu tespit ve gözlemlere dâir spesifik kaynaklar sunmanın gerekli olmadığını düşünüyoruz. Zira burada sunulan eleştiriler gazete ve dergilerde, televizyonlarda, sosyal medyada çok yaygın bir şekilde dile getirilen hususlardır.

bugüne değin yapılmadığı için Türkiye maalesef medeniyet yolculuğunda hak ettiği mesafeyi bir türlü alamamıştır.

Türkiye açısından ifade etmemiz gereken uyarı, hatırlatma ve tavsiye şudur: İster siyaset, ister ticaret; ister polis, ister asker; ister üniversite, ister yüksek yargı organları; ister medya, ister cemaat olsun tüm kurumlarda güç ve yetkilerin sınırı ve çerçevesinin çizilmesi gerekir. Türkiye’de siyasal iktidarın, özel şirketlerin, medyanın, sivil toplum kuruluşlarının, dinî organizasyonların vs. kontrolsüz güç ve yetkileri ve faaliyetleri etkin kural ve kurumlarla mutlaka sınırlandırılmalıdır.

SONSÖZ

“Güç, tüm ihtirasların en aşikâr olanıdır.”

— Tacitus

Güç ve güç odaklarının anatomisi konusunu siyasî, iktisadî, sosyolojik, psikolojik, antropolojik veçheleriyle analiz eden pek çok çalışmanın yapıldığını ve genel anlamda bu konuda geniş bir literatürün var olduğunu biliyoruz. Biz bu çalışmamızda farklı bir yol izleyerek gücün anatomisi, terminolojisi ve tipolojisini özlü sözler eşliğinde açıklamaya çalıştık.

Güç anatomisi ve güç odaklarının tahlili konularında “bilimsellik” adı altında “bilimcilik” (*scientism*) ya da derin entelektüel birikimi göstermek adına “jargonizm” (*acedemese*) ile meşgûl olmanın bize bir şey kazandırmayacağını ifade etmek isterim. Güç konusunu analiz eden herkesin aslında bilmesi gereken basit gerçek şudur:

Güç yozlaşmaya eğilimlidir ve mutlak güç mutlaka süiistimâle ve istismar ile son bulur.

İyi bir sosyal düzen, siyasal düzen ve iktisadî düzenin inşa edilmesi için yapılması gereken mutlak güç ve yetkileri etkin kurallar ve kurumlarla sınırlandırmaktır. Bu konudaki çözüm önerilerimizi çalışmamızda incelediğimiz güç tipolojisini esas alarak şu şekilde özetleyebiliriz:

- En başta devletin faaliyetlerinin, görev ve fonksiyonlarının çerçevesini çizmek; güç ve yetkilerini anayasal kural ve kurumlarla sınırlandırmak gerekir. Leviathan’a zincir vurmak anayasal demokrasinin vazgeçilmez ilkesidir. Leviathan içindeki tüm güç unsurlarının denge ve kontrole olanak sağlayacak şekilde dizayn edilmesi şarttır.

- Leviathan’ın seçilmiş yürütme gücünün “*millet iradesi*” retoriğine ya da safsatasına sarılarak güç ve yetkilerini istismar etmesini engelleyecek kurallar ve kurumlar oluşturulmalıdır. Anayasal görev süresi sınırlaması (*term limits*) bu konuda etkin ve uygulanabilir bir araç olarak dizayn edilmelidir.
- Leviathan içindeki yönetme gücünü elinde tutan kurumların güç ve yetkilerinin sınırları ve kontrolü önemlidir. Bürokrasi ve yüksek yargı organları bir güç odağı hâline gelerek vesâyet kurumuna dönüşebilirler. *Jüdokrazi* (yargıçların hâkimiyeti) ve *Jüristokrasi* (yargılama hukukunun yasama hukukunun yerini alması) demokrasinin aşınmasına neden olur.
- Otokrasi, tek adam rejimidir ve fevkalâde tehlikelidir. Bir kişinin mutlak egemenliğine dayalı krallık, sultanlık, imparatorluk gibi rejimlerin tamamı despotizm, zorbalık, tiranlık ile sonuçlanır. Çoğunlukçu temsili demokrasinin ve elektoralizmin (seçime dayalı demokrasi) tehlikelerini unutmamak gerekir.
- Sınırsız demokrasi (*unlimited democracy*) tek başına kutsanacak ve yüceltilecek bir siyasî rejim değildir. Demokrasi çoğunluğun hâkimiyeti ya da tahakkümüne dayalı bir baskı rejimine dönüşebilir. Millet iradesini kutsamak ve buradan hareketle seçilmiş bir siyasî lidere sınırsız yetkiler vermek demokrasileri önce anokrasieye, sonra da otokrasiye dönüştürür. Seçime dayalı demokrasilerde “seçilmiş krallar” yaratmamak için seçilmiş lider, temsilciler ve yöneticilerin aynı görevde ve aynı makamda uzun süre kalmalarını anayasal kurallar ile sınırlamak gerekir.
- Ordunun sâhip olduğu silâh gücünü kötüye kullanarak askerî darbeler yapması tehlikesi her zaman mevcuttur. Bu bakımdan demokrasilerde silâhlı kuvvetlerin güç ve yetkileri anayasal kurallar ile mutlaka sınırlandırılmalıdır.
- Mal-mülk, servet, zenginlik parasal gücü ifade eder. Parasal güç (burjuvazi) kolaylıkla tekelci kapitalizme dönüşerek yozlaşabilir. Bunun için yapılması gereken etkin “*rekabet*” kuralları oluşturmaktır. Anayasa mülkiyet ve miras hakkını en etkin kurallar ile korumalı ve güvence altına almalıdır. Tehlikeli olan rekabetçi kapitalizm değil, sınırsız ve kontrolsüz tekelci kapitalizm ve yandaş kapitalizmidir. Tehlikeli olan rekabetçi piyasa ekonomisi değil çok-uluslu şirketlerin tek el ve kartele dönüşerek hegemonya kurmasıdır.

- Dinler ve inançlar alanındaki organizasyonlar da kolaylıkla sûiistimâle, istismara ve yozlaşmaya dönüşecek kurumlardır. Mezhepler ve tarikatlar kendilerine uygun bir zemin bulduklarında “güç”lerini genişletme eğiliminde olurlar. Tehlikeli olan sâdece aşırı büyümüş ve kontrolden çıkmış mezhepler ve tarikatlar değildir; devletin kendi içerisinde oluşturduğu resmî din ve diyanet kurumu da laikliği ve dolayısıyla demokrasiyi tahrip edecek tehlikeli bir organizasyona dönüşebilir. İster resmî isterse yarı-resmî ya da özel olsun tüm dinî kurumların bir güç odağı hâline dönüşmesini engelleyecek kurallar oluşturulması elzemdir.
- Sivil toplum adı altında muhtelif organizasyonlar “*baskı ve çıkar grupları*” hâline dönüşebilirler ve demokratik kurumların üzerinde lobicilik yaparak kendi menfaatlerine yönelik rant kollama faaliyetlerini yaygınlaştırabilirler. Demokrasinin bir “transfer toplumu”na dönüşmesini engellemek için baskı ve çıkar gruplarının güç ve yetkileri mutlaka yakından izlenmeli, denetlenmeli ve sınırlandırılmalıdır.
- Geleneksel medya ve sosyal medya eğer bir enformatik güç odağı hâline gelirse bu da sâdece enformasyon kirliliği yaratmakla kalmaz, toplumsal yapıyı, dokuyu ve kültürü tahrip eder. Medyakrasi demokrasinin önündeki en önemli tehlikelerden birisidir.
- Özetle, toplumda gücü elinde tutan tüm kişilerin, grupların ve organizasyonların sâhip olduğu mutlak ve sınırsız gücü dağıtmak, paylaşmak, sınırlamak ve kontrol etmek gerekir. Sivil toplum açısından “*güç paylaşımı*”; devlet açısından ise “*güçler ayrılığı*” (kuvvetler ayrılığı) fevkalâde önemlidir ve buna yönelik kurallar ve kurumlar oluşturulmalıdır. Örneğin, etkin rekabet kuralları (rekabet hukuku) özel gücün ve tekelci kapitalizmin ortadan kaldırılmasına imkân sağlar. Devlet açısından “*yatay kuvvetler ayrılığı*”nı (siyasî gücün tek elde toplanmaması ve yasama, yürütme ve yargı organları arasında dağıtılması/paylaştırılması) ve “*dikey kuvvetler ayrılığı*”nı (merkezî siyasî gücün idareler arasında dağıtılması/paylaştırılması; adem-i merkeziyet; federalizm) güvence altına alacak etkin ve uygulanabilir anayasal kurallar (anayasa hukuku) oluşturulmalıdır. Öte yandan mezheplerin, tarikatların ve cemaatlerin güç odağı hâline gelmesini engelleyecek laik hukuk kuralları tesis edilmeli; devlet ve dinler arasında tarafsızlık ilkesi anayasal güvence altına alınmalıdır. Devletin diyanet kurumunun da bir güç odağı

hâline dönüşmesine izin verilmemeli; bu kurumun beyin yıkama, zihin kontrolü, endoktrinasyon gibi uygulamaları yönetme gücünü engelleyecek kurallar oluşturulmalıdır.

Bu çalışmada anlatmak istediğimiz konuyu felsefî anlamda en doğru biçimde ifade eden kişinin Friedrich Nietzsche olduğunu söyleyerek yazımızı burada sonlandırmak istiyoruz. Nietzsche *Güç Arzusu* (*Güç İstenci*) adlı eserinde insanoğlunun tabiatını ve fıtratını bize hatırlatır. Güç ve güç odaklarının anatomisi üzerine çalışmalar yapacak olan her araştırmacının Nietzsche’nin kitabındaki son cümleleri özenle okuyarak ilerlemesinin doğru olacağını düşünüyorum.

*Bu dünya Güç Arzusu elde etmekten başka bir şey değildir!
Ve sizler de güç elde etmek isteyen kişilersiniz, bundan başka bir şey değil!*²²

— Friedrich Wilhelm Nietzsche

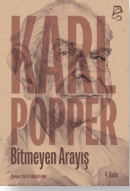
22 Nietzsche, F. 2016. *The Will to Power, Book III and IV, An Attempted Transvaluation of all Values*, (Çev. Anthony M. Ludovici), The Project Gutenberg EBook, <https://www.gutenberg.org/files/52915/52915-h/52915-h.htm>

EPİSTO-KLEROS

Coşkun Can Aktan

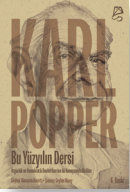
Episto-Kleros, kamu görevlilerinin liyakat temelli olarak kura ile rastgele seçilmesini savunan bir siyasi rejim tasarımıdır. Bu kitap, demokrasi, seçim ve atama sistemlerini eleştirerek, Epistokrasi ve Demarşiyi alternatif bir yönetim anlayışı olarak sunuyor. Coşkun Can Aktan, liyakat ve eşit fırsatlar ilkelerine dayalı olarak, kamusal alanda daha adil ve şeffaf bir yönetim biçimi öneriyor.

BİTMEYEN ARAYIŞ

Karl R. Popper

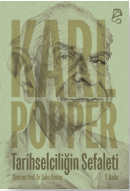
Bilim felsefesinin önemli isimlerinden Karl R. Popper, bu otobiyografik eserinde düşünce dünyasını ve bilimsel arayışını anlatıyor. Bilimsel bilginin doğası, eleştirel düşünme ve açık toplum gibi konulardaki görüşlerini paylaşıyor.

BU YÜZYILIN DERSİ

Karl R. Popper

Popper, bu eserinde 20. Yüzyıl'ın önemli olaylarından çıkarılan dersleri ele alıyor. Totaliter rejimlerin yükselişi ve düşüşü, özgürlük ve demokrasi gibi konulara odaklanarak, insanlığın geleceği için önemli mesajlar veriyor.

TARİHSELÇİLİĞİN SEFALETİ

Karl R. Popper

Toplumların geleceğini kesin olarak tahmin edebileceğini iddia eden tarihselcilik akımını eleştiren bu eser, bilim felsefesinin önemli metinlerinden biridir. Popper, tarihselciliğin hatalarını ortaya koyarak, açık toplum ve eleştirel düşüncenin önemini vurguluyor.

YÖNETİM ÜZERİNE BİRİNCİ İNCELEME

John Locke

Siyasi düşünce tarihinin en önemli eserlerinden biri olan bu kitapta Locke, mutlak monarşiyi eleştirerek, doğal haklar ve halk egemenliği gibi kavramları temellendiriyor. Locke'un burada aktardığı fikirleri, modern demokrasilerin gelişiminde büyük etki sahibi olmuştur.

YÖNETİM ÜZERİNE İKİNCİ İNCELEME

John Locke

Locke'un siyasi felsefesinin temel metinlerinden biri olan bu kitap, meşru hükümetin temellerini ve bireysel hak ve özgürlükleri inceliyor. Locke, devletin görevinin vatandaşların haklarını korumak olduğunu savunuyor.

İNSAN ANLIĞI ÜZERİNE BİR DENEME

John Locke

John Locke'un bu klasik eseri, bilginin kaynağı ve sınırları üzerine derinlemesine bir inceleme sunuyor. Deneyim ve düşüncenin rolünü vurgulayan Locke, insan zihninin işleyişini ve bilgi edinme sürecini analiz ediyor.

KAPİTALİZM, SOSYALİZM VE DEMOKRASİ

Joseph A. Schumpeter

Bu klasik eserde Schumpeter, kapitalizmin geleceği ve sosyalizmle olan ilişkisini inceliyor. Kapitalist sistemin dinamiklerini ve yaratıcı yıkım sürecini analiz ederek, kapitalizmin geleceği ve demokrasinin rolü üzerine öngörülerde bulunuyor.

KAPİTALİZM VE ÖZGÜRLÜK

Milton Friedman

Nobel ödüllü Milton Friedman'ın bu klasik eseri, ekonomik özgürlüğün ve serbest piyasaların önemini göstererek savunusunu yapıyor. Devlet müdahalesinin olumsuz etkilerini eleştirerek, bireysel özgürlük ve ekonomik refah için serbest piyasa ekonomisinin gerekliliğini vurguluyor.

TERCİH ÖZGÜRLÜĞÜ

Rose ve Milton Friedman

Serbest piyasa ekonomisinin ve bireysel özgürlüğün önemini savunan bu klasik eser, ekonomik ve siyasi özgürlük arasındaki ilişkiyi inceliyor. Friedman çifti, devlet müdahalesinin zararlarını ortaya koyarak, bireylerin kendi seçimlerini yapma hakkını vurguluyor.

TÜRKİYE'DE ANAYASALAR VE SİYASET

Mustafa Erdoğan

Profesör Erdoğan bu klasikleşen çalışmanın 10. baskısında, Türkiye'nin anayasal gelişimini tarihsel bir perspektifle inceliyor. Anayasaların siyasal sistemle ilişkisini, özgürlük ve hukuk devleti bağlamında değerlendiriyor. Teknik analizlerin ötesine geçerek, anayasa tartışmalarını demokrasi, otoriterleşme ve siyasal kültür bağlamında ele alıyor.

LİBERALİZM VE HOŞNUTSUZLARI

Francis Fukuyama

Ünlü siyaset bilimci Fukuyama, modern toplumların temelini oluşturan liberalizmin başarısızlıklarını ve eleştirilerini cesurca masaya yatırıyor. Kitap, özgürlük, bireysel haklar ve toplumsal adalet arasındaki gerilimleri keşfederken, liberalizmin kendini yenileyip yenileyemeyeceğini sorguluyor. **YAKINDA**

ÇİN NASIL KAPİTALİST OLDU?

Ronald H. Coase ve Ning Wang

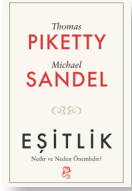
Nobel ödüllü iktisatçı Ronald Coase ve Ning Wang, Çin'in kapitalist bir ekonomiye dönüşümünü inceliyor. Çin'in ekonomik reformlarının tarihsel sürecini analiz ederek, bu dönüşümün nedenlerini ve sonuçlarını araştırıyorlar.

PARANIN SATIN ALAMAYACAĞI ŞEYLER

Michael J. Sandel

Ünlü siyaset felsefecisi Sandel, bu paranın satın alamayacağı değerleri sorguluyor ve piyasa ekonomisinin ahlaki sınırlarını tartışmaya açarak toplumu ayakta tutan ve parayla satın alınamayacak değerler üzerine bir sorgulama yapıyor.

EŞİTLİK

Thomas Piketty ve Michael J. Sandel

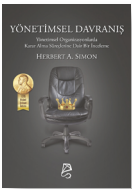
Dünyaca ünlü iktisatçı iki isim, iktisatçı Thomas Piketty ve siyaset felsefecisi Michael Sandel, eşitlik kavramını derinlemesine tartışıyor. Gelir, servet ve güç eşitsizliklerini ele alırken, adil bir toplum için atılması gereken adımları sorguluyorlar. Bu diyalog, krizlerle dolu bir çağda eşitliğe dair güçlü bir perspektif sunuyor. **YAKINDA**

YİRMİ BİRİNCİ YÜZYIL'DA KAPİTALİZM

Donghyun Park

Küresel kapitalizmin sorunlarını ve çözüm yollarını ele alan bu kitap, ekonomik eşitsizlik, çevresel sorunlar ve finansal krizler gibi güncel meselelere eğiliyor. Park, kapitalizmin nasıl daha adil ve sürdürülebilir hale getirilebileceğine dair yeni bir bakış açısı sunuyor.

YÖNETİMSEL DAVRANIŞ

Herbert A. Simon

Nobel İktisat Ödüllü Herbert Simon, karar verme süreçlerini organizasyonların merkezine yerleştirdiği bu başyapıtında, sınırlı rasyonellik ve organizasyonel davranış üzerine çığır açıcı analizler sunar. Kitap, yönetim bilimine bilimsel bir yaklaşım kazandırırken, kamu ve özel sektör yöneticileri için temel bir rehberdir. **YAKINDA**

GÖRÜNMEZ KALP

Russell D. Roberts

İktisat bilimini bir aşk hikayesiyle harmanlayan bu roman, piyasa ekonomisinin işleyişini ve insanların ekonomik kararlarını nasıl aldıklarını anlatıyor. Eğlenceli bir anlatımla iktisadın temel prensiplerini açıklıyor.

ANTI-KAPİTALİST SAFSATALAR

Rainer Zitelmann

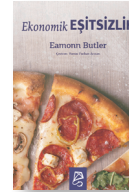
Zitelmann, yaygın anti-kapitalist argümanları çürütmeye çalışıyor. Kapitalizmin tarihsel başarılarını ve alternatif sistemlerin eksikliklerini vurgulayarak, kapitalizmin savunulabilir bir sistem olduğunu ileri sürüyor.

SAVUNULAMAZI SAVUNMAK

Walter Block

Provokatif ve tartışma yaratan bu kitapta Block, toplum tarafından genellikle ahlaksız veya zararlı kabul edilen meslekleri ve eylemleri özgürlükçü bir perspektifle savunuyor. **YAKINDA**

EKONOMİK EŞİTSİZLİK

Eamonn Butler

Bu kitap, ekonomik eşitsizliğin nedenlerini, sonuçlarını ve çözüm önerilerini ele alıyor. Gelir dağılımındaki eşitsizliklerin toplumsal ve ekonomik etkilerini analiz ederek, farklı politikaların sonuçlarını değerlendiriyor.

KAMU TERCİHİ

Eamonn Butler

Eamonn Butler, kamu tercihi kuramını ve uygulamalarını açıklıyor. Siyasi karar alma süreçlerini ekonomik bir perspektifle analiz ederek, devlet müdahalesinin sonuçlarını ve piyasa mekanizmalarının önemini vurguluyor.

TİCARET VE KÜRESELLEŞME

Eamonn Butler

Uluslararası ticaretin tarihsel gelişimini, ekonomik teorilerini ve toplumsal etkilerini ele alarak küreselleşmenin sunduğu fırsatları ve zorlukları derinlemesine inceleyen bu kitap, ticaretin ekonomik büyüme ve sosyal değişim üzerindeki rolünü vurgularken, korumacılığın olumsuz etkilerini ve serbest ticaretin sağladığı faydaları açıklıyor.

FELSEFEYE GİRİŞ

Ahmet Arslan

Ahmet Arslan, bu kitapta felsefenin temel konularını ve düşünürlerini sade bir dille ele alıyor. Felsefi düşünceye giriş niteliğinde olan bu eser, okuyucuları felsefenin temel soruları ve akımlarıyla tanıştıyor.

BİR ÖMÜR DÜŞÜNMEK: Ahmet Arslan'la Nehir Söyleşi

Söyleşi: D. Özkan ve B. Kalkan

Ahmet Arslan'ın hayat ve düşünce yolculuğuna tanıklık eden bu kitap, felsefe, siyaset ve toplumsal meselelere dair derinlemesine analizler sunuyor. Yazarın düşünce dünyasının zenginliğini ve entelektüel birikimini yansıtıyor.

İSLÂM, DEMOKRASİ VE TÜRKİYE

Ahmet Arslan

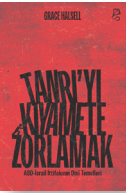
Ahmet Arslan, bu eserinde İslâm, demokrasi ve Türkiye arasındaki ilişkiyi inceliyor. İslâm dünyasında demokratikleşme süreçlerini ve Türkiye'nin bu süreçlerdeki rolünü analiz ederek, değerli tespit, değerlendirme ve öngörülerde bulunuyor.

FELSEFEYE GİRİŞ

J. Buchler ve J. H. Randall, Jr.

Bu klasik eser, felsefenin temel alanlarını ve önemli düşünürlerini kapsamlı bir şekilde ele alıyor. Felsefi düşüncenin tarihsel gelişimini ve güncel tartışmaları sunarak, okuyuculara felsefeye derinlemesine bir giriş yapma imkanı sağlıyor.

TANRI'YI KIYAMETE ZORLAMAK

Grace Halsell

Hristiyan Siyonizminin yükselişini ve kıyamet inançlarının siyasi etkilerini inceleyen bu kitapta Halsell, milyonlarca insanın kıyameti ve dünyanın sonunu neden dört gözle beklediğini araştırıyor.

TEMEL HAKLARI KORUMAK

Gerhart Baum

Günümüzde temel hak ve özgürlüklere yönelik tehditleri ele alan bu kitap, özgürlükçü bir toplumun nasıl korunabileceğini tartışıyor. Eski Alman İçişleri bakanı Baum, güvenlik kaygılarıyla temel haklar arasında nasıl bir denge kurulabileceğine dair önemli sorular yöneltiyor.

İNSAN HAKLARI

Gerhart Baum

Gerhart Baum, insan haklarının tarihsel gelişimini, felsefi temellerini ve uluslararası hukuktaki yerini ele alıyor. İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi için mücadele edenlerin sesi olan bu kitap, evrensel insan haklarının önemini vurguluyor.

POLİTİKA BİLİMİNE GİRİŞ

Münici Kapanı

Siyaset biliminin temel kavramlarını ve kuramlarını sade bir dille açıklayan bu eser, öğrencilerin ve siyasete ilgi duyan herkesin bu alana sağlam bir giriş yapmasını sağlıyor. Türk siyasi hayatında da önemli bir yer teşkil etmiş olan hocaları hocası Münici Kapanı'nın akıcı anlatımı, politika biliminin karmaşık dünyasına temel bir giriş sunuyor.

GÜÇ VE TERCİH: Siyaset Bilimine Giriş

Phillips W. Shively

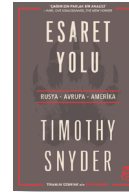
Siyaset bilimine giriş niteliğindeki bu kitap, güç, otorite, devlet ve siyasi sistemler gibi temel kavramları ele alıyor. Siyaset biliminin farklı yaklaşımlarını ve kuramlarını inceleyerek, siyasi olayları anlamak için güç ve tercih prizmasından bakılabilecek bir analiz çerçevesi sunuyor.

SİYASET PSİKOLOJİSİNE GİRİŞ

Cottam, Mastors, Preston ve Dietz

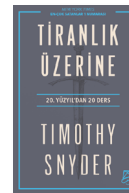
Siyasetin psikolojik boyutlarını inceleyen bu kapsamlı eser, siyasi davranışları anlamak için gerekli kavramsal çerçeveyi sunuyor. Yazarlar, bireysel ve toplumsal düzeyde siyaseti etkileyen psikolojik süreçleri derinlemesine analiz ediyor.

ESARET YOLU

Timothy Snyder

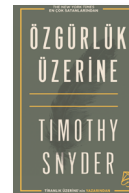
Ünlü tarihçi Snyder, Rusya, Amerika ve Avrupa'daki özgürlük karşıtı eğilimleri inceliyor. Totaliter rejimlerin tarihsel örneklerinden yola çıkarak, günümüzde özgürlüklerin nasıl tehdit altında olduğunu ve demokrasiye yönelik tehlikeleri ele alıyor.

TİRANLIK ÜZERİNE

Timothy Snyder

Ödüllü tarihçi Snyder, özgürlüğün ne olduğunu, nasıl yanlış anlaşıldığını ve onu korumamızın neden hayatta kalmamız için tek şansımız olduğunu öne sürüyor. Yazar, unuttuğumuz özgürlük idealini yeniden keşfetmeye ve birlikte çalışarak daha iyi bir gelecek inşa etme çağrısında bulunuyor.

ÖZGÜRLÜK ÜZERİNE

Timothy Snyder

Snyder, özgürlüğün ne olduğunu, nasıl yanlış anlaşıldığını ve onu korumamızın neden hayatta kalmamız için tek şansımız olduğunu inceliyor. Yazar, unuttuğumuz özgürlük idealini yeniden keşfetmeye ve birlikte çalışarak daha iyi bir gelecek inşa etme çağrısında bulunuyor. **YAKINDA**

TIRANLAR NASIL DEVRİLİR

Marcel Dirsus

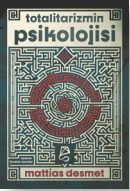
Tiranların iktidar mücadelelerini, zorluklarla dolu yönetimlerini ve kaçınılmaz düşüşlerini inceleyen Marcel Dirsus, tarihsel ve teorik analizlerle desteklenen bu eserinde, otoriter rejimlerin doğasını ve bu rejimlerin çöküşünün uluslar için anlamlarını kapsamlı bir şekilde ele alıyor. **YAKINDA**

OTOKRASİ A.Ş.

Anne Applebaum

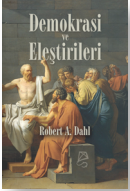
Pulitzer ödüllü yazar Anne Applebaum, otokratik rejimlerin yolsuzluk, dezenformasyon ve baskı araçlarıyla nasıl uluslararası işbirlikleri kurduğunu ortaya koyuyor. Küresel bir kleptokrasi ağının izlerini süren kitap, demokrasiyi tehdit eden bu yapıların işleyişini ve Batı'nın bu tehditle mücadelesindeki zorlukları ele alıyor. **YAKINDA**

TOTALİTARİZMİN PSİKOLOJİSİ

Mattias Desmet

Totaliter rejimlerin yükselişini ve kitle psikolojisini inceleyen bu çarpıcı kitap, insanların nasıl olup da totaliter ideolojilere kapıldığını açıklıyor. Desmet, tarihten ve günümüzden örneklerle, totalitarizmin psikolojik ve temellerini analiz ediyor.

DEMOKRASİ VE ELEŞTİRİLERİ

Robert A. Dahl

Bu klasik eserinde Dahl, demokrasi kavramını ve tarihsel gelişimini inceliyor. Demokrasiye yöneltlen kuramsal eleştirileri ele alarak, demokratik sistemlerin güçlendirilmesi ve iyileştirilmesi için önerilerde bulunuyor. **YAKINDA**

SİYASİ DÜŞÜNCE TARİHİ

Donald G. Tannenbaum

Batı siyasi düşüncesinin en önemli isimlerini ve fikirlerini ele alan bu kitap, Platon'dan günümüze uzanan bir yolculuğa çıkarıyor. Tannenbaum'ın akıcı anlatımı, siyasi düşüncenin gelişim sürecini ve günümüz siyasetine etkisini keşfetmek için keyifli bir okuma imkanı sunuyor.

YENİ TÜRKİYE CUMHURİYETİ

Graham E. Fuller

Türkiye'nin 21. Yüzyıl'ın başlarında geçirdiği dönüşümü ve Müslüman dünyasındaki konumunu ele alan bu kitap, Türkiye'nin geleceğine dair önemli ipuçları sunuyor. Fuller, Türkiye'nin iç ve dış politikasındaki değişimleri analiz ederek, ülkenin bölgesel ve küresel rolünü değerlendiriyor.

TÜRKİYE VE ARAP BAHARI

Graham E. Fuller

Arap Baharı sürecinde Türkiye'nin Ortadoğu'daki rolünü ve bölgesel liderlik iddiasını ele alan bu kitap, Türkiye'nin dış politikasını anlamak için önemli bir kaynak. Fuller, Türkiye'nin Arap Baharı'na verdiği tepkiyi ve bölgedeki güç dengelerine etkisini değerlendiriyor.

TÜRK DIŞ POLİTİKASI

William Hale

1774 yılından günümüze Türk dış politikasının tarihsel gelişimini ele alan bu kapsamlı eser, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki rolünü ve stratejilerini inceliyor. Hale, Osmanlı İmparatorluğu'ndan modern Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan süreçte, Türk dış politikasının geçirdiği dönüşümleri derinlemesine analiz ediyor.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

J.S. Goldstein ve J.C. Pevehouse

Uluslararası ilişkiler alanına giriş niteliğindeki bu kitap, devletler arasındaki ilişkileri şekillendiren temel kavramları ve kuramları sade bir dille açıklıyor. Yazarlar, güncel olayları da ele alarak, uluslararası sistemin dinamiklerini anlaşılır bir şekilde sunuyor.

ULUSLARARASI ÖRGÜTLER

A.L. Bennett ve J.K. Oliver

Birleşmiş Milletler'den bölgesel örgütlere kadar uluslararası örgütlerin yapısını, işleyişini ve etkisini inceleyen bu kitap, küresel yönetişimin karmaşık dünyasını aydınlatıyor. Yazarlar, uluslararası örgütlerin küresel sorunların çözümündeki rolünü ve karşı karşıya oldukları zorlukları ele alıyor.

YUMUŞAK GÜÇ

Joseph S. Nye, Jr.

Uluslararası ilişkilerde gücün yeni bir boyutunu ele alan bu klasik eser, askeri ve ekonomik gücün yanı sıra yumuşak gücün de önemini vurguluyor. Nye, kültürel etki, değerler ve diplomasi gibi unsurların nasıl bir güç kaynağı olabileceğini açıklıyor.

SENİ ÖNCE SICAK ÖLDÜRECEK

Jeff Goodell

Küresel ısınmanın yıkıcı etkilerini çarpıcı bir şekilde ortaya koyan bu kitap, gezegenimizin karşı karşıya olduğu tehlikenin aciliyetini vurguluyor. Goodell, bilimsel veriler ve gerçek hayat hikayeleriyle, iklim değişikliğinin geleceğimizi nasıl şekillendireceğini gözler önüne seriyor.

YANGIN HAVASI

John Vaillant

Kanada'da yaşanan büyük bir yangın felaketini merkeze alan Pulitzer finalisti bu kitap, iklim değişikliğinin orman yangınları üzerindeki etkisini çarpıcı bir şekilde gözler önüne seriyor. Vaillant, yangının hikayesini anlatırken, doğanın gücü ve insanın kınlanırlığı üzerine derin düşüncelere sevk ediyor. **YAKINDA**

BİZİ KURTARMAK

Katharine Hayhoe

İklim bilimci Katharine Hayhoe, bu kitabında, iklim değişikliğiyle ilgili ortak değerler üzerinden etkili diyalog kurmanın önemini vurguluyor. Bilim ve empatiyi birleştiren umut dolu bu rehber, sürdürülebilir bir gelecek için somut adımlar öneriyor. **YAKINDA**

AKIL HASTALIĞI EFSANESİ

Thomas Szasz

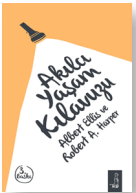
Ünlü psikiyatrist Thomas S. Szasz, "akıl hastalığı" kavramını sorgulayarak, bunun kişisel davranışlara yönelik bir metafor olduğunu savunuyor. Toplumsal normlara uymayan davranışların tıbbileştirilmesine eleştirel bir bakış sunuyor. **YAKINDA**

KÖR NOKTALAR

Marty Makary

Kör Noktalar, tıpta grup düşüncesinin, yanlış bilimsel varsayımların ve eksik değerlendirmelerin sağlık sistemini nasıl etkilediğini ele alıyor. Marty Makary, modern tıbbın hatalarını ve bu hataların hasta sağlığı üzerindeki yansımalarını çarpıcı örneklerle inceliyor. **YAKINDA**

AKILCI YAŞAM KILAVUZU

Albert Ellis ve Robert A. Harper

Mutsuzluğun kaynağının olaylar değil, olaylara yüklediğimiz anlamlar olduğunu savunan bu dünyaca ünlü kılavuz, akılcı düşünme becerilerini geliştirerek daha mutlu ve doyumlu bir yaşam sürmenin yollarını gösteriyor.

ÖĞRENİLMİŞ İYİMSERLİK

Martin E. P. Seligman

Öğrenilmiş çaresizlik kavramının mucidi Martin Seligman, iyimserliğin de öğrenilebilir bir beceri olduğunu savunuyor. Kötümser düşünce kalıplarını değiştirmenin ve iyimser bir bakış açısı geliştirmenin yollarını göstererek, daha mutlu ve başarılı bir yaşam için rehberlik sağlıyor.